

τούτη η εποχή
του εμφυλίου σπαραγμού
δεν είναι εποχή
για ποίηση
κι άλλα παρόμοια:
σαν πάει κάτι
να
γραφεί
είναι
ως αν
να γράφονταν
από την άλλη μεριά
αγγελτηρίων
θανάτου

N. Εγγονόπουλος, «Ποίηση 1948»,1-14. *Ελευσις*, 1948

ποιητικές αντί - στίξεις

Μέρος Α'

Ο Γεράσιμος Στουρνάρας παρουσιάζει τον Ν. Εγγονόπουλο και διαβάζει ποιήματά του.

- Ο Εγγονόπουλος διαβάζει Εγγονόπουλο - «ΜΠΟΛΙΒΑΡ», 1944
- «Το γλωσσάριο των ανθέων», ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948, Ποιήματα, Β'. Ίκαρος, 1977
- «Ύμνος δοξαστικός για τις γυναίκες π' αγαπούμε», ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948 Ποιήματα, Β'. Ίκαρος, 1977
- «Η νέα Λάουρα», ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948, Ποιήματα, Β'. Ίκαρος, 1977
- «Ποίηση 1948» ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948 Ποιήματα, Β'. Ίκαρος, 1977
- «Η πραγματικότητα», ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948 Ποιήματα, Β'. Ίκαρος, 1977

Μέρος Β'

Ο Γεράσιμος Στουρνάρας διαβάζει ποιήματά του.

και 24 προλούδια Chopin και Scriabin

24 προλούδια Chopin και Scriabin

F. Chopin: 12 Προλούδια (από το ορ. 28)

- No.1: Ντο Μείζονα - Agitato.
- No.3: Σολ Μείζονα - Vivace.
- No.4: Μι ελάσσονα - Largo.
- No.6: Σι ελάσσονα - Lento Assai.
- No.7: Λα μείζονα - Andantino.
- No.10: Ντο δίεση ελάσσονα - Molto Allegro.
- No.11, Σι μείζονα - Vivace.
- No.12: Σολ δίεση ελάσσονα - Presto.
- No.15: Ρε ύφεση μείζονα - Sostenuto.
- No.17: Λα ύφεση μείζονα - Allegretto.
- No.24: Ρε ελάσσονα - Allegro Appassionato

A. Scriabin : 12 Προλούδια (Από τα ορ. 9, 11, 16,17)

- Op.11, αρ.2: Allegretto.
- Op.11, αρ.4: Lento.
- Op.11, αρ.8: Allegro Agitato.
- Op.11, αρ.10: Andante.
- Op.9, αρ.1: Andante.
- Op.11, αρ.11: Presto.
- Op.17, αρ.3: Andante.
- Op.16, αρ.2: Allegro.
- Op.16, αρ.4: Lento.
- Op.11, αρ.22: Lento.
- Op.11, αρ.24: Ρε ελάσσονα - Presto.

ποιητικές αντί - στίξεις

24 προλούδια...

Το προλούδιο ως μουσικό είδος είναι αρκετά παλιό, κι όπως αφήνει να εννοηθεί κι η ίδια η λέξη αποτελεί συνήθως μια εισαγωγή σε κάτι. Το γνωστότερο παράδειγμα είναι τα 2 βιβλία του “Καλώς Συγκερασμένου Κλειδοκυμβάλου” του Bach (1722 και 1742 αντίστοιχα), με 24 προλούδια και φούγγες το καθένα, όπου το κάθε προλούδιο χρησιμεύει ως εισαγωγή στη φούγκα που το ακολουθεί. Είναι μόνο με τα προλούδια του Chopin που το είδος καθίσταται αυτοτελές κι αυτόνομο. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η επιλογή του αριθμού 24 δεν είναι τυχαία καθώς 24 συνολικά είναι οι κλίμακες της δυτικής μουσικής (12 μείζονες και 12 ελλάσσονες) και κάθε προλούδιο είναι γραμμένο σε μια απ' αυτές.

Τα “24 Προλούδια op. 28” του Chopin εκδίδονται το 1839 και κύριο χαρακτηριστικό του ρομαντικού πια προλουδίου ως είδους είναι η ελευθερία στη φόρμα, και κυρίως η συντομία του. Τα περισσότερα διαρκούν περίπου ένα λεπτό. Τα μικρότερα δεν ξεπερνούν τα 30 δεπτερόλεπτα σε διάρκεια και καταλαμβάνουν μόλις και μετά βίας μια τυπωμένη σελίδα χαρτιού! Εδώ ο Chopin εγκαταλείπει τη φαντασμογορική δεξιοτεχνία των Σπουδών του κι επιτυγχάνει την απόλυτη συμπύκνωση, και τη μέγιστη οικονομία. Κάθε μια από αυτές τις μινιατούρες αποτελεί έναν ολόκληρο κόσμο, άλλοτε φωτεινό και χαριτωμένο, άλλοτε σκοτεινό και μελαγχολικό, κι οι τεχνικές δυσκολίες όπως κι η διάρκεια είναι ακριβώς τόσες όσες απαιτεί η εκάστοτε μουσική ιδέα για να εκφραστεί. Είναι αυτή ακριβώς η “τελειότητα”, που έκανε τον μουσικολόγο Henry Finck (1854-1826) να πει πως “εαν όλη η μουσική για πιάνο καταστρεφόταν εκτός από μια μόνο συλλογή, θα ψήφιζα να σωθούν τα Προλούδια του Chopin”.

Ο Scriabin εκδίδει τα δικά του “24 Προλούδια, op. 11” το 1897 ως φόρο τιμής, σπουδή, ή κι “απάντηση” στο αντίστοιχο έργο του Chopin. Μέσα στην ίδια χρονιά εκδίδονται από τον Belayev ακόμα

και 24 προλούδια Chopin και Scriabin

4 μικρότερες συλλογές με προλούδια (6, 5, 5 και 7 Προλούδια με αριθμούς op. 13, 15, 16 και 17 αντίστοιχα). Ο νεαρός Scriabin βρίσκεται στην πρώτη συνθετική του περίοδο και θαυμάζει απεριόριστα τον Chopin τον οποίο και θεωρεί ως μουσικό του είδωλο. Παρότι όμως προσπαθεί ακόμα να αφομοιώσει τη μουσική γλώσσα του Chopin, σημάδια του προσωπικού του στυλ, σημάδια μιας τελειως ξεχωριστής ιδιοφυίας που θα τον οδηγήσει αργότερα σε επαναστατικές αρμονικές πρωτοτυπίες, ήδη ακούγονται σαφώς ακόμα και σ'αυτά τα νεανικά έργα. Έτσι, αν κι είναι αλήθεια ότι σε γενικές γραμμές ο Scriabin προσπαθεί να “μιμηθεί” τον Chopin, καταφέρνει από την άλλη να αποτυπώσει επακριβώς τη δική του εποχή, την εποχή του “fin de siecle” του 19ου αιώνα. Στη θέση της “ευγενικής αριστοκρατικότητας” που αναδύει το έργο του Chopin εμφανίζεται τώρα η αίσθηση της παρακμής και το άρωμα ενός ρομαντισμού που τείνει πια προς το λυκόφως του. Τα περιγράμματα γίνονται πιο θολά, τα τονικά κέντρα ασαφή, η αρμονία πιο χρωματική, κι οι μελωδίες πιο ελλειπτικές.

F. Chopin: 12 Προλούδια (από το op. 28)

No.1: Ντο Μείζονα - Agitato. Ο “πρόλογος” της συλλογής. Ένα από τα συντομότερα και πιο ομοιόμορφα προλούδια. Ο Bulow του έδωσε τον τίτλο “Επανάσταση” κι ο Cortot το ποιητικότερο “Σε αναμονή της αγαπημένης”.

No.3: Σολ Μείζονα - Vivace. Το πρώτο απαιτητικό τεχνικά προλούδιο της συλλογής με το αριστερό χέρι να εκτελεί ταχύτατα δέκατα έκτα με “ανάλαφρη δεξιοτεχνία”. Ο Chopin στην άνοιξη του. Ο Cortot το ονόμασε “Το τραγούδι του ρυακιού” ενώ ο Bulow “Μοιάζεις τόσο με λουλούδι”.

No.4: Μι ελάσσονα - Largo. Ένα από τα πιο διάσημα προλούδια του Chopin. Αρκεί να αναφέρουμε ότι ο Chopin ζήτησε να παιχτεί στην κηδεία του για να υποψιαστούμε τη θλίψη, την ομορφιά, και τις

ποιητικές αντί - στίξεις

λεπτές αποχρώσεις αυτής της μουσικής. Ο Bulow το ονόμασε "Ασφυξία".

No.6: Σι ελάσσονα - Lento Assai. Ένα ακόμα διάσημο πρελούδιο, που επίσης παίχτηκε στην κηδεία του. Ο Bulow το ονόμασε "Καμπάνες που ηχούν" ενώ ο Cortot "Le mal du pays" (=νοσταλγία).

No.7: Λα μείζονα - Andantino. Το πιο μικρό από τα πρελούδια του Chopin. Η επιτομή όλου του στυλ του σε λίγα δευτερόλεπτα "αβάσταχτης ελαφρότητας". "Υπέροχες αναμνήσεις σαν άρωμα κυλούν στη μνήμη μου" είναι ο ποιητικός τίτλος που του απέδωσε ο Cortot.

No.10: Ντο δίεση ελάσσονα - Molto Allegro. "Μια νυχτοπεταλούδα πετάει τριγύρω στο δωμάτιο και κρύβεται κάπου στο σκοτάδι. Μόνο τα φτερά της φαίνονται που φτερουγίζουν ελαφρά. Σύντομα πετάει και κρύβεται κι έπειτα ξανά. Την τέταρτη, ο ιδιοκτήτης του δωματίου στοχεύει ένα χτύπημα στο φτωχό έντομο που συσπάται μια φορά... και πεθαίνει" - Hans Von Bulow.

No.11, Σι μείζονα - Vivace. Ένα ακόμα σύντομο κι ανάλαφρο πρελούδιο. Ένα "μικρό διαμάντι", γραμμένο αινιγματικά σε χρόνο 6/8 που τείνει όμως να ακούγεται σαν 3/4.

No.12: Σολ δίεση ελάσσονα - Presto. Ένα απ'τα δυσκολότερα πρελούδια του Chopin, που θα μπορούσε κάλλιστα να αποτελεί μια απ' τις Σπουδές του. Αγωνιώδες και σκοτεινό, ο Bulow το ονόμασε απλώς "Μονομαχία", ενώ ο Cortot "Νυχτερινή ιππασία".

No.15: Ρε ύφεση μείζονα - Sostenuto. Το πιο διάσημο πρελούδιο του Chopin, και μια από τις ομορφότερες μελωδίες όλων των εποχών, στο πιο ολοκληρωμένο και μεγάλο σε διάρκεια έργο της συλλογής. Το φημισμένο "πρελούδιο της βροχής" θεωρείται ως η

και 24 πρελούδια Chopin και Scriabin

κορονίδα του op. 28, κι ένα από τα κορυφαία και χαρακτηριστικότερα έργα του Chopin.

No.17: Λα ύφεση μείζονα - Allegretto. Το μεγαλύτερο σε έκταση πρελούδιο του Chopin, ένα τρυφερό και μελωδικό "τραγούδι δίχως λόγια". Αγαπημένο του Mendelssohn που έγραψε: "Το λατρεύω, δεν μπορώ να πω πόσο πολύ ή γιατί, εκτός μόνο απ'το οτι είναι κάτι που δε θα μπορούσα ποτέ να έχω γραψει εγώ". Ο Cortot το ονόμασε "Και μου είπε... σ'αγαπώ".

No.24: Ρε ελάσσονα - Allegro Appassionato. Στο 24ο και τελευταίο πρελούδιό του ο Chopin, αφήνει να εκραγεί όλο το πάθος κι η ένταση που είχε συγκρατηθεί στα προηγούμενα. Ενδείξεις για παίξιμο ff ή κι ακόμα fff που εμφανίζονται σπάνια σε ολόκληρο το έργο του, εδώ βρίσκονται σε αφθονία, ενώ χαρακτηριστική είναι η οδηγία που γράφει ο ίδιος ο Chopin σε κάποιο σημείο για παίξιμο "con audacia" (=με θρασύτητα/αυθάδεια). Ο τίτλος που του απέδωσε ο Cortot περιγράφει επαρκώς αυτόν τον μεγαλειώδη επίλογο της αριστουργηματικής συλλογής του Πολωνού συνθέτη: "Περί αίματος, ηδονής, και θανάτου".

A. Scriabin : 12 Πρελούδια (Από τα op. 9, 11, 16,17)

Op.11, αρ.2: Allegretto. Σε ρυθμό 3/4, μεταξύ μαζούρκας και βαλς. Η επιρροή του Chopin είναι εμφανέστατη αν κι οι αρμονίες είναι σαφώς πιο "εξωτικές".

Op.11, αρ.4: Lento. Η απάντηση του Scriabin στο 4ο πρελούδιο του Chopin, στην ίδια τονικότητα και στο ίδιο κλίμα τραγικότητας κι απόκοσμης ομορφιάς.

Op.11, αρ.8: Allegro Agitato. Ακόμα μια φορά η μουσική του Scriabin επικαλείται το φάντασμα του Chopin. Παρά το ρομαντικό

ποιητικές αντί - στίξεις

κουστούμι που συνεχίζει να φοράει όμως, γίνεται όλο και πιο αισθησιακή, πιο ταραγμένη, πιο μυστηριακή.

Op.11, αρ.10: Andante. Ο H. Montagu εντοπίζει σ'αυτό το σύντομο πρελούδιο επιρροές του Liszt. Κάποιος ανώνυμος ακροατής το ονόμασε “Γλυκό δηλητήριο”.

Op.9, αρ.1: Andante. Κατά τη διάρκεια των σπουδών του στο Ωδείο της Μόσχας ο Scriabin τραυματίζει το δεξί του χέρι από υπερβολική μελέτη στο πιάνο. Οι γιατροί λένε τότε ότι ποτέ δε θα επανέλθει πλήρως. Παρ'ότι τελικά συνέρχεται, επί μήνες αναγκάζεται να παίζει μόνο με το αριστερό. Συντετριμένος και σε κατάσταση απελπισίας ο Scriabin συνθέτει μια από τις πιο μελαγχολικές μελωδίες του με την ένδειξη “για το αριστερό χέρι μόνο”! Εδώ η δεξιοτεχνία φτάνει στην υπερβατικότητα όχι για να παράγει εντυπωσιακά εφέ αλλά για να αγγίξει τα όρια της ψευδαίσθησης: Αν δεν βλέπαμε τον εκτελεστή, δεν θα φανταζόμασταν ποτέ πως παίζει μόνο το ένα χέρι του!

Op.11, αρ.11: Presto. Ένα απ' τα δεξιοτεχνικότερα πρελούδια του Scriabin γραμμένο στο σπάνιο ρυθμό 15/8. Εδώ εμφανίζεται η “Τιτανιαία” πλευρά του συνθέτη που μέσα από ένα συνεχές crescendo καταλήγει σε πραγματικό παροξυσμό στη χαμηλή περιοχή του οργάνου.

Op.17, αρ.3: Andante. Το πιο τρυφερό από τα πρελούδια του Scriabin. Το προσωπικό συνθετικό του στυλ αρχίζει να διαφαίνεται: “Ο ήχος στη μουσική του Scriabin πολλές φορές μοιάζει να παράγεται από χέρια που κινούνται στον αέρα χωρίς να αγγίζουν τα πλήκτρα, τα οποία φαίνονται λες και δουλεύουν με φωτοηλεκτρικό κύτταρο” - Piero Rattalino.

Op.16, αρ.2: Allegro. Ένα αινιγματικό πρελούδιο, γραμμένο σε ελάσσονα τονικότητα αλλά με μια από τις πιο ανάλαφρες και μαγευτικές μελωδίες του Scriabin.

και 24 πρελούδια Chopin και Scriabin

Op.16, αρ.4: Lento. Το πιο μικρό από τα πρελούδια του Scriabin, καθώς αποτελείται από μόλις 12 μέτρα. Μια πραγματική “μουσική στιγμή” απέραντης μελαγχολίας που περιγράφηκε ως “δάκρυα που κυλούν αργά στο πρόσωπο κάποιου”.

Op.11, αρ.22: Lento. Ακόμα μια μελαγχολική επίκληση του Chopin. Γραμμένο όμως στα 1897 εκτός από αριστοτεχνικά γραμμένο, αποδείχτηκε και προφητικό της τζαζ/μπλουζ μουσικής που θα επικρατήσει στα μέσα του επόμενου αιώνα.

Op.11, αρ.24: Ρε ελάσσονα - Presto. Το τελευταίο από τα 24 πρελούδια op. 11 του Scriabin, κι ένα από τα εντυπωσιακότερα. Εμφανίζεται και πάλι η πρωτοτυπία του Scriabin που χρησιμοποιεί τον σύνθετο ρυθμό 6+5/8 για να δημιουργήσει αισθήματα έκστασης και ταραγμένου ενθουσιασμού. Η θρυλική πιανιστική δεξιοτεχνία του αριστερού χεριού του Scriabin μαρτυρείται εδώ από τα άλματα που καλείται να εκτελέσει ο ερμηνευτής, τα οποία καλύπτουν σε απόσταση τη μισή ταστιέρα του οργάνου.